

POSTANOWIENIE

Dnia 27 marca 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Władysław Pawlak (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Józef Frąckowiak

SSN Monika Koba

w sprawie z powództwa A. A.
przeciwko J. R. i (...) Zakładowi Ubezpieczeń S.A. z siedzibą w W.
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym
w Izbie Cywilnej w dniu 27 marca 2019 r.,
zażalenia powoda na postanowienie Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 19 listopada 2018 r., sygn. akt I ACa (...),

uchyla zaskarżone postanowienie.

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem Sąd Apelacyjny w (...) odrzucił skargę kasacyjną powoda A. A., a to wobec braku uiszczenia należnej opłaty sądowej w kwocie prawie 9 869 zł. W uzasadnieniu wskazał, że postanowieniem z dnia 11 września 2018 r. Sąd Apelacyjny oddalił wniosek powoda o zwolnienie od kosztów sądowych uznając, że powinien być już od kwietnia 2015 r., kiedy wzywał stronę pozwaną do zapłaty, liczyć się z obowiązkiem ponoszenia kosztów sądowych. Powód mógł zgromadzić stosowne fundusze, gdyż we wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych podał, że w 2017 r. uzyskiwał dochód w kwocie 5 900 zł miesięcznie, a jego żona otrzymywała rentę w wysokości 1 435 zł miesięcznie.

Wprawdzie pokrywa liczne zobowiązania kredytowe, ale okoliczność ta nie może stanowić podstawy zwolnienia go od obowiązku ponoszenia kosztów sądowych.

W zażaleniu powód domaga się uchylenia powyższego orzeczenia po rozpoznaniu również na podstawie art. 380 k.p.c. prawidłowości postanowienia o odmowie zwolnienia go od kosztów sądowych w zakresie opłaty od skargi kasacyjnej. Zarzucił naruszenie art. 102 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (jedn. tekst: Dz. U. z 2018 r., poz. 300, ze zm.; dalej: „u.k.s.c.”), pomimo że z załączonego do wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych, oświadczenia o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania oraz dokumentów wynika, że nie jest on w stanie ponieść tych kosztów bez uszczerbku utrzymania koniecznego sobie i rodziny; art. 45 ust. 1 Konstytucji RP oraz art. 6 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, przez uniemożliwienie powodowi skorzystania z prawa do sądu, wskutek odmowy zwolnienia od kosztów sądowych w sytuacji, w której wysokość opłaty od skargi kasacyjnej jest wydatkiem powodującym uszczerbek w koniecznym utrzymaniu powoda i jego rodziny.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W związku z wnioskiem powoda o kontrolę w trybie art. 394¹ § 3 k.p.c. w zw. art. 380 k.p.c., art. 398²¹ k.p.c. i art. 397 § 2 k.p.c. postanowienia Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 11 września 2018 r., które miało wpływ na zaskarżone postanowienie o odrzuceniu skargi kasacyjnej, należało dokonać prawidłowości postanowienia o odmowie zwolnienia powoda od kosztów sądowych w zakresie opłaty od skargi kasacyjnej.

Stosownie do art. 102 ust. 1 i 2 u.k.s.c. zwolnienia od kosztów sądowych może domagać się osoba fizyczna, jeśli złoży oświadczenie, z którego wynika, że nie jest w stanie ich ponieść bez uszczerbku utrzymania dla siebie i rodziny. Do wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych powinno być dołączone oświadczenie obejmujące szczegółowe dane o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania osoby ubiegającej się o zwolnienie od kosztów.

Oceny sytuacji majątkowej strony składającej wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych dokonuje się na podstawie danych zawartych w jej

oświadczeniu, chyba, że sąd poweźmie wątpliwości co do jej rzeczywistego stanu majątkowego i zarządzi w tej materii dochodzenie (art. 109 ust. 1 u.k.s.c.).

Regulacja instytucji zwolnienia od kosztów sądowych przewiduje wyłom od zasady ponoszenia ich przez strony i ma charakter wyjątkowy. Stanowi bowiem w istocie pomoc państwa dla osób, które ze względu na trudną sytuację materialną nie mogą uiścić tych kosztów bez wywołania uszczerbku w koniecznych kosztach utrzymania siebie i rodziny. Jest to swoistego rodzaju kredyt, udzielany przez państwo tym osobom, aby w ten sposób nie zamykać im drogi sądowej do dochodzenia przysługujących im praw.

Jakkolwiek nie zostało sporządzone uzasadnienie postanowienia z dnia 11 września 2018 r., to jednak Sąd Apelacyjny odrzucając skargę kasacyjną przytoczył okoliczności, które legły u podstaw oddalenia wniosku o zwolnienie powoda od opłaty sądowej od skargi kasacyjnej. Z motywów tych wynika, że Sąd Apelacyjny analizował sytuację majątkową i dochody powoda z 2017 r. i wskazał, że w tym czasie osiągał on dochody w kwocie 5 900 zł miesięcznie. Tymczasem w oświadczeniu majątkowym z sierpnia 2018 r., stanowiącym załącznik do wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych, w związku z wniesioną skargą kasacyjną, powód podał, że jego łączny dochód w okresie od I-VII 2018 r. wyniósł 10 689,07 zł (k. 449-451). Nadto Sąd Apelacyjny pominął w swych wyjaśnieniach te fragmenty uzasadnienia wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych, w których powód powoływał się na pogorszenie sytuacji finansowej jego rodziny w stosunku do 2017 r. (k. 421). W tej sytuacji, Sąd Apelacyjny podejmując decyzję o odrzuceniu skargi kasacyjnej, powinien był dokonać analizy aktualnego stanu majątkowego i dochodów powoda (zob. też uzasadnienie postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 13 grudnia 2018 r., V CZ 83/18, nie publ.), a w razie wątpliwości, wobec znacznych rozbieżności pomiędzy wysokością aktualnie deklarowanych przez powoda dochodów a wysokością zobowiązań, mógł przeprowadzić stosowne dochodzenie (art. 109 u.k.s.c.).

W tym stanie rzeczy, Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c.

